

LAUSUNTO

Helsinki, 22.5.2018

EDUSKUNNAN LAKIVALIOKUNTA

Viite: HE 16/2018 vp / Asiantuntijapyyntö

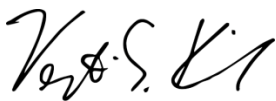
Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on 225 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäsenenä 79 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja:

lakimies Kirsi Väättäminen, kirsi.vaatamoinen@soste.fi, puhelin 040 839 7913

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas

pääsihteeri

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Federation for Social Affairs and Health

www.soste.fi

Huomioita oikeusturvaan ja muutoksenhakuun liittyvistä kysymyksistä

Pääkohdat:

- Kokonaisuus on vaikeasti hahmotettavissa
- Valinnanvapauslain 83§:n 3 momentin tarkoittamat palvelut tulisi avata pykälätekstissä
- Sosiaalipalveluista päättäminen ei ole tosiasiallista hallintotoimintaa
- Asiakaseteleistä on annettava asiakkaalle muutoksenhaun mahdollistava hallintopäätös
- Laissa on selkeästi kerrottava myös mikä on muutoksenhakutie niihin maakunnan liikelaitoksen sosiaalihuoltoon koskeviin päätöksiin, jotka eivät liity asiakaseteliin tai henkilökohtaiseen budjettiin; muutoksenhakutien tulisi lähtökohtaisesti olla kaikissa näissä sama.

SOSTE katsoo, ettei palvelujen käyttäjien oikeusturva muutoksenhakuteineen ole helposti hahmotettavissa valinnanvapauslakiesityksessä.

Muutoksenhaku, joka on kuvattu 83§:ssä näyttää pitkälti noudattelevan maakuntavalituksen ja hallintovalituksen suhteen vastaavaa jakoa kuin kunnallisvalituksen ja hallintovalituksen välillä, jossa yksityistä koskevaan ratkaisuun haetaan muutosta hallintovalituksella ja yleisluonteisemmista päätöksistä kunnallisvalituksella, tässä vastaavasti valinnanvapauslain 83§ mukaan maakuntavalituksella.

83§:ää selventäisi, jos myös hallintovalituksen mahdollistavat päätökset listattaisiin pykälätasolla samaan tapaan kuin maakuntavalituksen mahdollistavat päätökset. Nyt pykälän 3 momentissa viitataan vain ”muuhun päätökseen”, mikä näyttäisi viittaavan jonkin asteiseen avoimuuteen soveltamisalassa. Kuitenkin kyseiset päätökset on listattu tyhjentävästi yksityiskohtaisissa perusteluissa.

83§:n 3 momentin perustelujen listauksen mukaan oikaisuvaatimus ja sitä seuraava hallintovalitus tulisivat sovellettavaksi muun muassa maakunnan liikelaitoksen henkilökohtaista budjettia koskevaan päätökseen. Tämä on henkilökohtaiseen budjettiin oikeutettujen kannalta tärkeää ja ansaitsee erityisesti tulla nostetuksi pykälätasolle. Pykälätasolle olisi selvyuden vuoksi hyvä nostaa myös se perustelujen maininta, että henkilökohtaista budjettia koskevaan päätökseen tulee yksilöidysti kirjata ne tarpeet, joihin henkilökohtaisella budjetilla vastataan, budjetin eritelty kohdentuminen ja arvon määräytymisen perusteet.

Nähdäksemme keskeinen pulma liittyy asiakaseteleihin. 24§:n perustelujen mukaan niiden palvelujen luonne, joihin asiakaseteleitä pitää tai voidaan tarjota, on *pääsääntöisesti* tosiasiallista hallintotoimintaa (tehtävien yksityiskohtaista erittelyä julkiseksi hallintotehtäväksi tai tosiasialliseksi hallintotoiminnaksi ei ole pidetty tarpeellisena). Tähän nojautuen asiakasetelipalvelut on jätetty varsinaisen muutoksenhaun ulkopuolelle. Asiakkaan käytössä on vain muistutus palveluntuottajalle ja oikeus saattaa kokemansa epäkohta – mukaan lukien se, että liikelaitos ei myönnä asiakaseteliä lainkaan – maakunnan käsiteltäväksi.

Tämä näyttäisi olevan ristiriidassa sen saman pykälän perustelujen osan kanssa, jossa todetaan, että 24§:n1 momentin kaikkien eri kohtien mukaisiin palveluihin sisältyy käytännössä erilaisia kokonaisuuksia palvelujen sisällön, asiakasryhmien ja asiakkaiden tarpeiden perusteella. Maakunnan on siksi määriteltävä periaatteet, jotka liikelaitoksen on otettava huomioon, kun se määrittelee eri palveluntarpeiden mukaisesti annettavien asiakaseteleiden tarkemman sisällön. Liikelaitoksen on puolestaan otettava huomioon kaikki muuttuvat tekijät huomioon määritellesään palvelutarpeen arvioinnin perusteella asiakasetelillä hankittavien palvelujen sisällön ja setelin arvon.

Edelleen ristiriitaiselta vaikuttaa se, että 25§:än ja sen perustelujen mukaan maakunnan liikelaitos vastaa asiakasetelipalveluissa asiakkaan palvelutarpeen arvioinnista, johon liittyy terveydenhuollossa myös hoitopäätöksen tekeminen sekä *sosiaalihuoltoa koskevan hallintopäätöksen teko*. Sosiaalihuollon antamisesta on tehtävä hallintolain 43§:n mukainen hallintopäätös ja päätöksenteosta säädetään myös sosiaalihuoltolain 45§:ssä.

SOSTE on yhtä mieltä perustuslakivaliokunnan kanssa siitä, että sosiaalisten perusoikeuksien turvaamisen ja sen edellyttämän oikeusturvan näkökulmasta sosiaalipalveluista päättämistä ei voida rinnastaa tosiasialliseen hallintotoimintaan (PeVL 26/2017 vp). Myös asiakasetelein toteutettavissa palveluissa kyse on yksityiselle mahdollisesti myönnettävästä edusta, johon tulee liittyä mahdollisuus muutoksenhakuun. Lakia on siksi muutettava siten, että liikelaitoksen tulee tehdä asiakaseteleiden myöntämisestä tai myöntämättä jättämisestä muutoksenhakukelpoinen hallintopäätös. Muu johtaisi asiakkaiden oikeusturvan heikkenemiseen.

Valinnanvapauslakia tullaan sen 1§:n mukaan soveltamaan kaikkeen maakunnan järjestämisvastuulle kuuluvaan sosiaali- ja terveydenhuoltoon lukuun ottamatta tahdosta riippumatonta hoitoa ja huoltoa. Siksi laissa tulisi myös antaa selkeästi tieto muutoksenhausta niihin maakunnan liikelaitoksen sosiaalihuoltoa koskeviin päätöksiin, joissa asiakasetelit tai henkilökohtainen budjetti eivät ole sovellettavissa. Muutoksenhaun tulisikin näissä kaikissa olla sama (sosiaalihuoltolain mukainen oikaisuvaatimus – valitus hallinto-oikeuteen), ellei erityislaissa ole toisin säädetty.